

DEN POLITISKE RETORIKS ARSENIK

Politikere ser bort fra al forskning og evidens, når det kommer til at afgøre, hvorvidt modersmålsundervisning er en opgave for den danske folkeskole. For den politiske retorik har sin egen nationalistiske agenda – og det i en grad, der får vidtrækkende konsekvenser for de tosprogede børn og unge, det handler om. Sådan lyder kritikken fra lektor på DPU, Aarhus Universitet, Bergthóra Kristjánsdóttir.

Af BERGTHÓRA KRISTJÁNSDÓTTIR,
lektor på DPU, Aarhus Universitet

Når udokumenterede påstande får status som sandheder, så bunder det ofte i en politisk retorik. Det handler om den måde hvorpå, politikere italesætter fænomener og begivenheder som problematiske uden nødvendigvis at tage afsæt i forskningen. Men retorikken på Christiansborg får konsekvenser ude i virkeligheden, for den påvirker hurtigt mediedagsordenen og derigennem også folkestemningen.

Når retorikken er rettet mod modersmålsundervisning til etniske minoritetsbørn og -unge så er der ingen tøven. Den stiller krav om, at børn skal kunne tale ”ordentligt” dansk, inden de kommer i skole; ligesom man nu også forlanger, at daginstitutioner og skoler forbyder det, der kaldes for særhensyn, i forhold til beklædning, spisevaner, nøgen/ikke nøgen og religiøsitet, herunder fejring af helligdage. Politikerne forsøger med denne nationalistiske retorik at tegne et billede af et monokulturelt land, selvom virkeligheden ser anderledes mangfoldig ud. Som et landkort, der ikke passer til det landskab, det søger at aftegne.

»Politikerne forsøger med denne nationalistiske retorik at tegne et billede af et monokulturelt land, selvom virkeligheden ser anderledes mangfoldig ud. Som et landkort, der ikke passer til det landskab, det søger at aftegne.«

Bergthóra Kristjánsdóttir

Et eksempel på den politiske retorik udfolder sig i diskussionen om krav til udlændinges dansksproglige færdigheder, hvor kravene bliver højere samtidig med, at de bliver koblet op på rettigheder – f.eks. ret til familiesammenføring. Udlændinge skal bestå Prøve i Dansk 3 (PD3). Den svarer til en studentereksamen, dvs., den giver adgang til at komme ind på videregående uddannel-

ser. Man forventer altså, at udlændinge kan bestå en sådan eksamen efter blot et par års danskundervisning. Til trods for at sprogforskningen peger på, at det tager væsentlig længere tid – særligt for unge og voksne – at lære et nyt sprog.

Politisk retorik er et magtmiddel

Vi ved fra sprogforskningen, at alle mennesker – børn, unge og voksne – lærer på baggrund af tidligere erfaringer og viden. Det gælder også sprog, herunder modersmål. I faghæfterne for fremmedsprogene står der, at eleverne lærer engelsk, tysk og fransk med afsæt i deres viden og erfaringer med dansk (som modersmål). Når det ikke er dansk, der er modersmålet, er retorikken anderledes – kravene varierer afhængig af, om det er etniske danskere, der skal lære fremmedsprog eller tosprogede børn, unge og voksne, der skal lære dansk som andetsprog med afsæt i sprog, de tidligere har lært – som regel deres modersmål.

En lovparagraf om etniske minoritetslevers ret til statsstøttet undervisning i deres modersmål er siden 2002 begrænset til at omfatte undervisning for efterkommere af borgere fra EU og de nordiske lande. Tilbudet er ikke længere en kommunal forpligtelse, og så bortfalder det i praksis for langt

Forskning peger på, at modersmålsundervisning kan give tosprogede elever bedre dansk kundskaber.

de fleste elever. For når kommunerne ikke er forpligtede på det, signalerer man fra Christiansborg, at modersmålsundervisningen er unødvendig. Og hvorfor skulle kommunerne så bruge penge på den?

Og så rammer vi den virkelighed, som en kendt canadisk uddannelsesforsker, Jim Cummins, beskriver, nemlig at det er flersprogede børn og unges lod her i livet, at de skal efterlade deres modersmål ved skolens port.

Der er ellers forskning, der peger på, at modersmålsundervisning kan give tosprogede elever bedre kundskaber på andetsproget. De to kendte amerikanske uddannelsesforskere Virginia P. Collier & Wayne P. Thomas' 32 års studier af tosproget undervisning viser, at det virker fremmende for læring, når modersmålene bliver integreret i læringsprocesser.

Når den politiske retorik i en sådan grad trumfer forskningen, er den ikke blot et kommunikativt værktøj. Der er tale om et politisk instrument, et magtmiddel, og med den tyske filosof Victor Klemperers ord ligesom arsenik. Derfor skrev han, som det kan læses på forsiden af hans bog *LTI Lingua Tertii imperii* (Det tredje riges sprog) i den danske udgave: "Ord kan virke som bitte små doser arsenik: De sluges ubemærket, de synes ikke at have nogen virkning, men efter nogen tid viser giftens virkning sig alligevel" (Klemperer, 2010).

Spred dem!

Arsenikken flyder ud i virkeligheden – usynlig, men virkningsfuld. Og den har sin

egen, men meget målrettede logik. Det kom til udtryk i 2005, hvor Christiansborg vedtog en lov om at sprede tosprogede elever på andre skoler end deres distriktsskoler, nu med henvisning til (sprog)pædagogik. Den politiske retoriks logik er nemlig, at sprog smitter: Hvis tosprogede børn går sammen med etsprogede etniske danske børn på "hvide" skoler, så skal de nok få lært dansk. Aarhus Kommune tog spredningsparagraffen i anvendelse straks efter vedtagelsen i 2005.

Og på DR's hjemmeside kunne man den 3. april 2017 læse, at kommunen på det tidspunkt kørte 246 elever til skoler med "flere børn med dansk baggrund". Men artiklen konkluderede, at det ikke er nok at skifte ghettoens skole ud med en mere dansksproget skole, hvis tosprogede børn skal klare sig på lige fod med kommunens andre børn. Som børn- og ungechef Søren Aakjær formulerede det: "Vores statistik viser, at selvom de skifter skole, men bliver boende i området, så klarer de sig stort set lige så dårligt, som hvis de gik på en skole i området." Selvom det nu på 12. år viser sig, at spredningen ikke nytter i forhold til at nå målet om at forbedre de tosprogede elevers danskfærdigheder, så fortsætter kommunen denne praksis.

Ser bort fra evidens

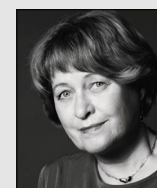
I al den tid, tosprogede elever har været elever i den danske folkeskole er de indgået i diverse udviklings- og forskningsprojekter, ofte iværksat af staten. De var med i Folke-

skolens Udviklingsråd i 1980'erne. Integrationsprojektet i 1990'erne var det mest storstilede projekt om undervisning af tosprogede elever i skolen, hvor stat og kommune for ca. 200 millioner kroner indhøstede erfaringer fra ca. 200 projekter. Der er blevet oprettet en patrulje af tosprogekonsulenter i Undervisningsministeriet; og ministeriet samt udvalgte kommuner støtter et forskningsprojekt som "Tegn på sprog". På landets universiteter forsker man i dag i betydningsdannelser i tilknytning til sprog, kultur og samfund.

Disse forskningsresultater og erfaringer fra udviklingsprojekter udfordrer den politiske retorik med reel viden. De peger bl.a. på, at der ingen evidens er for, at tosprogede børn og unge bliver bedre til dansk ved at erstatte deres modersmål med dansk. Der er heller ingen evidens for, at tosprogede børn og unge ikke vil profitere af at få undervisning i dansk som andetsprog. Der er ingen evidens for, at forbud mod svinekød, tørklæder og andre religiøse symboler fører til bedre integration. Der er ingen evidens for, at spredning på "hvide" skoler fremkalder bedre danskfærdigheder. Tværtimod. Da Integrationsprojektet blev evalueret tilbage i 1998, skrev evaluator PLS, nu Rambøll, "at projekterfaringerne indicerede, at spredning kunne virke disintegrerende." Det kan synes ironisk, at mens der i de fleste andre sammenhænge efterlyses evidens for, hvad der virker, så ser man bort fra evidens, hvis ikke resultaterne flugter med det, politikerne ønsker.

Når det gang på gang konstateres, at tosprogede elever halter efter deres etsprogede etniske danske klassekammerater, bliver der skruet op for en retorik, der handler om stramninger af skolens procedurer. Stopprøver efter 0. klasse, der skal sikre, at elevernes dansk er godt nok, er det sidste skud på stammen og endnu et eksempel på, hvordan den politiske retorik uden afsæt i forskning og evidens, men som ren arsenik sætter sit præg på mediedagsordenen – og på folkestemningen for til sidst at blive en udokumenteret sandhed i nationalismens tegn. ■

Læs mere: Bergthóra Kristjánsdóttir: *Uddannelsespolitik i nationalismens tegn. Dansk Danisering Danskhed.* Aarhus Universitetsforlag. Udkommer i foråret 2018.

BERGTHÓRA KRISTJÁNSDÓTTIR er lektor i dansk som andetsprog og tosprogethed. Hun er tilknyttet afdelingen for fagdidaktik. Hun forsker i uddannelsespolitik, sprog og kultur og underviser på de to uddannelser i dansk som andetsprog.